

Pestprotocol CKC De Lichtbaak

Inleiding

Sinds 2014-2015 werken we op CKC De Lichtbaak met de schoolbrede aanpak Positive Behavior Support (PBS). Dit pestprotocol is ontwikkeld om te passen binnen PBS, waarbij de nadruk ligt op **pestpreventie**.

Er wordt gebruik gemaakt van strategieën op het gebied van evidence based procedures, gedragswetenschappelijke gegevens en een systematische aanpak om pestgedrag te verminderen en het klimaat op school te verbeteren. PBS maakt gebruik van effectieve strategieën voor het scheppen van een omgeving, die positief gedrag van zowel de leraar als leerling ondersteunt en aanmoedigt (Horner, Ross & Stiller, 2012).

Definiëren en meten van pestgedrag is lastig. Onder gebruikelijke definities vallen: Herhaaldelijk voorkomen van lichamelijk, verbaal en sociaal gedrag, met de bedoeling om te kwetsen, de herhaling van de confrontaties en het machtsverschil tussen dader(s) en slachtoffer(s) zijn sleutelbegrippen voor het begrip pesten en juist daardoor is het zeer lastig te herkennen en te meten (Horner, Ross & Stiller, 2012).

Vanwege de problemen met het definiëren van pesten, richten we ons op het verbeteren van gedrag dat specifiek, waarneembaar en meetbaar is. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de bedoeling van het gedrag, de macht van de betrokken personen of met de frequentie waarmee het gedrag zich voordoet. Wij kiezen ervoor om de verschillende bestaande definities onder te brengen in de bredere categorie "slachtoffers maken". Het maken van slachtoffers behelst ook pestgedrag dat niet te maken heeft met machtsverschil of frequentie. Eenmalige pestincidenten tussen kinderen die evenveel macht hebben bejegenen we op dezelfde wijze. Het verminderen van pestgedrag onder leeftijdsgenootjes blijft het doel waar onze pestpreventie zich op richt en de terugdringen van pestgedrag maakt daar deel van uit (Horner, Ross & Stiller, 2012).

Zes sleutelbegrippen van pestpreventie met PBS:

1. Het gebruik van evidence based principes om leerlingen gewenst gedrag aan te leren.
2. Het begeleiden van leerlingen en het belonen voor het tonen van gewenst gedrag.
3. Specifieke instructie en vooraf waarschuwen (pre-correctie) om te voorkomen dat pestgedrag beloond/aangewakkerd wordt door slachtoffers of omstanders.
4. De correctie van pestgedrag met gebruik van een voortdurend bijgehouden continuüm van consequenties
5. Het inwinnen en gebruiken van data over concreet leerlinggedrag om besluitvorming te evalueren en te ondersteunen.
6. Een PBS team dat de preventie op een school ontwikkelt, implementeert en begeleidt (aangepast overgenomen uit Horner, Ross & Stiller, 2012, p.40).

Schoolvisie.

Bij pesten geldt: voorkomen is beter dan genezen.

Onze pestpreventie past binnen de schoolbrede PBS aanpak en is gebaseerd op het aanleren van vaardigheden die de basis vormen van een veilig schoolklimaat waarin pesten geen kans krijgt (Horner, Ross & Stiller, 2012):

- Het vaststellen van duidelijk omschreven gedragsverwachtingen
- Het aanleren van algemeen geldende gedragsverwachtingen voor alle algemene ruimtes, buiten het eigen klaslokaal

- Het aanleren van sociale verantwoordelijkheid door middel van 'stop/loop/praat'
- Oefenen met de klas

Hierbij is actief toezicht houden een belangrijk item. In het schoolbrede PBS-plan van onze school staat beschreven hoe wij in vrije ruimtes actief toezichthouden om gewenst gedrag te laten groeien en ongewenst gedrag te verminderen en snel te stoppen. Door als geheel team actief toe te zien op het toepassen van geleerde waarden, gedragsverwachtingen en routines door leerlingen wordt het geleerde beter geautomatiseerd in het dagelijks gedrag van de leerlingen. Alle teamleden hanteren hierbij de volgende procedures:

- Het waarschuwen van leerlingen om incidenten te voorkomen (geven van reminders);
- Het geregeld bekrachtigen van leerlingen die op de juiste manier reageren en zich aan de waarde respect houden;
- Het consequent reageren op meldingen van pestgedrag en het herhalen van de gedragslessen bij ongewenst gedrag.
- Jaarlijks wordt een teambijeenkomst gewijd aan het herhalen aan deze afgesproken procedures (Horner, Ross & Stiller, 2012).

PESTPREVENTIE:

1. Signalering:

Vanaf groep 1/2 wordt de SCOL (Sociale Competentie Observatie Lijst) gebruikt, om het signaleren van sociale competentie van leerlingen te versterken en daarmee de planmatige aanpak te versterken.

2. Lessen sociale vaardigheid:

Binnen de groepen wordt systematisch aandacht besteed aan het aanleren van de gedragsverwachtingen en sociale vaardigheden. PBS is hierbij het uitgangspunt. Wekelijks staat een PBS/SOVA les op het rooster. De leerkracht maakt gebruik van het lesoverzicht en draagt er zorg voor dat gedurende het schooljaar alle lessen tenminste een keer aan de orde komen.

Het geheel van schoolbrede regels en afspraken speelt een belangrijke rol bij het voorkomen van pesten. Het gaat hierbij om de gedragsverwachtingen, uitgaande van de drie kernwaarden **Respect, Verantwoordelijkheid en Waardering**.

1. Gedragsverwachtingen voor alle ruimtes buiten de klas
2. Gedragsverwachtingen binnen de afzonderlijke groepen
3. Gedragsverwachtingen op het plein
4. Afspraken voor devicegebruik en digitale media

De uitwerking van alle gedragsverwachtingen, de matrixen en lessen zijn te vinden in Teams – Zorg – PBS.

3. STOP-LOOP-PRAAT methode:

Pestpreventie in het groene basisniveau van PBS gaat uit van drie stappen als reactie op 'pesten': 'stop', 'loop weg' en 'praat'. In het team is afgestemd welk gebaar we daarbij hanteren.

1. Stop: Bij 'Stop' wordt een handgebaar gebruikt waarbij de hand op borsthoogte wordt gehouden en de vingers recht omhoog gestrekt zijn. Daarbij wordt de adem laag gebracht en stevig 'Stop' gezegd.
De leerlingen leren in de pestpreventielessen hoe zij dit kunnen doen. Er wordt aandacht besteed aan stevig staan, stevig stop zeggen en het goede handgebaar.
2. Loop: Wanneer dit niet het gewenste effect heeft en het pesten gaat door, leren we de leerlingen door te gaan naar de tweede stap: 'loop'. Daarbij is het vooral de bedoeling de aandacht voor het pesten weg te halen, net als de kaars waar geen

zuurstof meer voor is, zodat het pestgedrag stopt. We leren de leerlingen stevig staan, met de adem in hun buik, kin is recht naar voren, borst ietsje vooruit, schouders ontspannen laten hangen en armen ontspannen laten mee zwaaien. De leerling kijkt zelfverzekerd naar de ander, stapt gecentreerd weg, blijft de ander aankijken en zodra de ander uit het gezichtsveld is, lopen ze weg.

3. Praat: Mocht blijken dat het pesten niet stopt, dan is de derde reactie: 'praat' van toepassing. De leerling gaat dan naar een volwassene toe en vraagt om hulp voor het oplossen van het probleem.

Degene die ongewenst gedrag vertoont kent deze drie stappen stop-loop-praat ook en heeft dus twee keuzemomenten om er voor te kiezen zelf te stoppen, gaat de leerling door totdat de ander leerling naar de leerkracht stapt en praat, dan is dit grensoverschrijdend gedrag.

Medeleerlingen hebben ook een verantwoordelijkheid als toeschouwer. Volgens dezelfde routine stop-loop-praat ondersteunt de toeschouwer de 'gepeste' leerling. Ook de toeschouwer kan de leerling steunen door ook 'stop' te roepen, vervolgens indien nodig met de 'gepeste leerling' mee uit de situatie te lopen en zelfs uiteindelijk mee naar de leerkracht te gaan om te praten.

De toeschouwer, de omstander, heeft een steunende rol, die in dit proces erg belangrijk is.

De woorden 'pester' en 'gepeste' zetten we hier bewust tussen aanhalingstekens. Wij benoemen dit gedrag en degene die het uitvoert niet als zodanig. Wij hanteren het motto: 'Alles wat je aandacht geeft, groeit'. Dus als wij als leraren veelvuldig het woord pesten noemen schenken we aandacht aan wat we juist niet willen zien. Vanuit PBS schenken we aandacht aan gedrag wat we juist wel willen zien, positief gedrag wordt daarom beloond: een goede stop-loop-praat routine, je medeleerling ondersteunen als toeschouwer, op tijd stoppen met ongewenst gedrag is op onze school een compliment waard! In de pestpreventielessen wordt daarom niet gesproken over pesten, maar over niet respectvol of ongewenst gedrag.

Bij 'praten' leren we de kinderen het verschil tussen praten en klikken.

- Het is praten als je eerst zelf hebt geprobeerd het probleem op te lossen en de stappen stop en loop hebt ondernomen.
- Het is klikken als je niet gebruik maakt van de stappen stop en loop voordat je gaat praten met een volwassene, of als je doel is de ander in de problemen te brengen.

We leren de kinderen daarnaast wat zij kunnen verwachten als zij naar een volwassene toegaan om te praten. Allereerst dat volwassene luisteren naar je verhaal en:

1. Vragen wat het probleem is
2. Zij zullen vragen of je 'stop' hebt gezegd
3. Zij zullen vragen of je rustig bent weggelopen (Horner, Ross & Stiller,....).

PESTEN:

In sommige gevallen is pestpreventie d.m.v. de Stop-loop-praat methode niet voldoende en kan er structureel pestgedrag ontstaan. Wanneer zich dit op school voordoet, hanteren wij een duidelijke aanpak richting alle betrokken partijen. Deze aanpak is voor alle leerlingen transparant, ook al blijkt dit voor de meeste leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan nooit nodig te zijn. We vinden het van belang dat er verbinding blijft

bestaan tussen alle betrokkenen. Daarom stellen wij ouders meteen op de hoogte bij een eerste incident. Wij registreren pesten, net als elk ander ongewenst gedrag, in ons incidentenregistratiesysteem.

Wij willen voorkomen dat leerlingen ingedeeld worden in groepen: pesters, meelopers of slachtoffers. Wij wijzen deze leerlingen niet af, wel wijzen we het ongewenst gedrag dat bij pesten hoort af.

Als school hanteren we een pedagogische aanpak waarbij vanuit een oplossingsgerichte werkwijze het positief aandacht geven aan álle leerlingen centraal staat. Als school zien we het als onze opdracht om van alle kinderen competente burgers te maken, waarin verbondenheid en vertrouwen centraal staan. Juist vanuit deze visie wordt er binnen onze PBS lessen veel aandacht besteed aan de groepsvorming en het klasklimaat.

Komt pesten tóch voor, dan treedt het pestprotocol in werking. We hanteren in dat geval de volgende aanpak:

1. Signalering:

Om structureel pestgedrag effectief te kunnen aanpakken is signalering essentieel. Deze signalering kan gebeuren door een (groeps-)leerkracht of MIB-er die problematisch gedrag observeert. Het kan ook zijn dat door een betrokkene, b.v. (mede)leerling of ouder, zaken worden gemeld. Dit kan zowel bij de groepsleerkracht als bij anderen. Een melding kan ook worden gedaan bij de respectjuffen, Marijke Rasing en Heleen van Stokkum.

Respectjuffen

Voor een leerling kan het soms fijn zijn om met iemand anders dan de eigen leerkracht te praten over wat hem of haar dwarszit. Iets wat op school (al voor langere tijd) gebeurt of misschien wel thuis, in ieder geval een situatie waar de leerling mee zit en de nodige ruimte inneemt in zijn of haar gedachten. Pesten is hier een voorbeeld van.

Leerlingen worden in eerste instantie gestimuleerd om datgene wat hen dwars zit, bijvoorbeeld pestgedrag, met de eigen leerkracht te bespreken. In veel gevallen kan een situatie samen met de groepsleerkracht opgelost worden. Soms lukt dit niet en in die gevallen kunnen de respectjuffen een belangrijke rol spelen. Zij kunnen worden benaderd door de leerkracht of een leerling zelf. Hij of zij kan een briefje in de daarvoor bestemde brievenbus doen. Een van beide respectjuffen zoekt daarna contact met de betreffende leerling.

Ten behoeve van een effectieve signalering is een signaleringslijst (zie bijlage) ontworpen met zowel individuele signalen als instrumenten om op groepsniveau in te kunnen zetten. Deze is ook te vinden in de groepsmap van elke groep.

2. Aanpak

Bij signalering van pestgedrag of melding door een betrokkene treedt het volgende stappenplan in werking: (NB. de activiteiten in iedere stap worden vastgelegd).

- Het probleem wordt serieus genomen.

Ieder(e) melding/signaal wordt door de groepsleerkracht serieus genomen. Allereerst dient duidelijk te worden in welke hoedanigheid het pesten plaatsvindt.

Daarbij zijn in grote lijnen 2 situaties mogelijk:

a. Een leerling van De Lichtbaak is slachtoffer van (digitaal) pesten; pester(s) is/zijn geen leerling(en) van De Lichtbaak. In deze situatie kan zo nodig met slachtoffer en ouders worden bekeken welke vervolgstappen genomen kunnen worden.

Bij digitaal pesten: blokkeren van afzenders van mails, telefoonnummers. In ieder geval is het van belang dat de school op de hoogte is en blijft, omdat het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling beïnvloed kan worden.

b. Een leerling van De Lichtbaak is slachtoffer van (digitaal) pesten; pester(s) is/zijn leerlingen van De Lichtbaak. In dit tweede geval wordt **ALTIJD** de volgende stap gezet:

- **Noodzakelijke maatregelen ter bescherming van het slachtoffer.**

Deze kunnen bijvoorbeeld bestaan uit:

- aanpassen van de zitplaatsen/looproutes in het groepslokaal,
- afspraken over pauzes (informeer het team, de pleinwacht bijv. via een "hoe te handelen met...") en na schooltijd, toezicht bij gym en in de kleedkamer
- aanpassing van de indeling bij groepsopdrachten
- bij een signaal van digitaal pesten: betreffende leerling(en) (tijdelijk) uitsluiten van het gebruik van computers, chromebooks of ipads op school.

- **Nadere oriëntatie op het probleem.**

In overleg tussen groepsleerkrachten en de respectjuffen wordt afgesproken welke gesprekken en signalerings-instrumenten worden ingezet om het beeld helder te krijgen. Er kunnen zowel individuele gesprekken met slachtoffer, pester(s), ouders plaatsvinden als groeps gesprekken.

In het geval van digitaal pesten zijn gesprekken met ouders/verzorgers van direct belang! Het pesten speelt zich af m.b.v. digitale apparatuur in de thuissituatie, en is niet direct beïnvloedbaar door school! Het karakter van de gesprekken is vooral *informatief*. Wel wordt de pester al in het eerste gesprek duidelijk gemaakt dat pesten op geen enkele wijze wordt getolereerd. Het probleem en de te kiezen maatregelen worden in het schoolteam besproken.

- **Interventie; gepaste maatregelen.**

De uitkomsten van de oriëntatie bepalen de inhoud.

a. gericht op hulp aan het **slachtoffer**: bespreken van mogelijke oplossingen, afspraken (maken en vastleggen) over het vervolg. Bij digitaal pesten kan bekeken worden of en hoe de leerling geïnformeerd kan worden over het omgaan met computer en/of sociale media en de gevaren hiervan.

b. gericht op de **pester**:

In gesprek(ken) wordt het gedrag duidelijk afgewezen; de pester wordt geconfronteerd met de gevolgen. Een gesprek kan *straffend* zijn, als de pester duidelijk geconfronteerd wordt met zijn gedrag en hiervoor een sanctie krijgt opgelegd. Het kan ook *probleemoplossend* zijn, wanneer gezocht wordt naar oorzaken van het pestgedrag, en vervolgens stappen worden afgesproken tot gedragsverandering. In beide gevallen worden afspraken gemaakt en vastgelegd over het vervolg.

c. gericht op de **groep**:

De groep moet zich bewust worden van het groepsgedrag (toezien en zwijgen houdt pesten in stand!) en de verantwoordelijkheid voor alle leerlingen en de sfeer in de groep. Hiertoe worden groeps gesprekken gevoerd en kunnen ook overige activiteiten kunnen worden ingezet. Groepsafspraken worden gemaakt en vastgelegd: hierbij wordt aandacht besteed aan het vervolg. In geval van digitaal pesten kan het moeilijk zijn te achterhalen wie betrokken waren, en/of op de hoogte. Een groepsaanbod gericht op de omgang met digitale media en de gevaren ervan kan deel uitmaken van de aanpak.

d. gericht op de **ouders**:

In overleg tussen groepsleerkracht en respectjuffen worden afspraken gemaakt m.b.t. het informeren en (mogelijk) betrekken van ouders bij de problematiek. Dit is vooral van

belang in het kader van afspraken over het oplossen van de problemen en gedragsverandering. Gemaakte afspraken - ook over het vervolg - worden vastgelegd.

- Evaluatie

De vastgelegde activiteiten en afspraken worden geëvalueerd met de betrokkenen en binnen het schoolteam. Indien nodig worden vervolgspraken en nieuwe maatregelen besproken en gepland, vooral wanneer gedragsverandering niet voldoende heeft plaatsgevonden. In dit laatste geval wordt een vervolgtraject ingezet, gestuurd door de directie. Zie hiervoor het protocol Schorsing en verwijdering.

Ondertekening van het pestprotocol

Het pestprotocol wordt elk jaar, bij de start van het schooljaar, doorgenomen en ondertekend door de directeur, de voorzitter van de Medezeggenschapsraad en door de leerlingenraad.

Het ondertekende protocol wordt in alle groepen besproken, tijdens de gouden weken besproken. Leerlingen uit de leerlingenraad neemt hier het voortouw in, nadat het protocol door hen besproken is in de eerste leerlingenraad bijeenkomst van het nieuwe schooljaar.

Getekend door

Directeur:

Voorzitter Medezeggenschapsraad:

Leerlingenraad:

Bronnen:

Rob Horner, Scott Ross en Brianna Stiller (2012). Pestpreventie met Positive Behavior Support. Huizen: Uitgeverij Pica.

Bijlage digitaal pestgedrag:

Digitale communicatie is niet meer weg te denken uit de huidige samenleving. Deze moderne media (kunnen) worden gebruikt om digitaal te pesten. Dit kan bijv. door het sturen van chat-/mailberichten of het verspreiden van foto's of filmfragmenten. Deze vorm van pesten kenmerkt zich doordat de dader anoniem blijft, of kan blijven. Fysieke confrontaties blijven uit, waardoor er vaak weinig/geen getuigen zijn van dit pestgedrag. Het ontbreken van fysieke confrontaties kan eraan bijdragen dat het pesten heel lang onopgemerkt kan blijven. Terwijl het digitale pesten kan plaatsvinden in de privésfeer (thuis op de pc of met de mobiele telefoon), kan deze vorm van pesten een vervolg krijgen op school, op het plein, of in de onderlinge relaties tussen leerlingen in een groep.

- We praten met leerlingen over de stappen waarmee je kunt reageren op cyberpesten.
- We leren de leerlingen te handelen volgens de stop/loop/praat methode
- De leerlingen leren stop te zeggen op papier, als iemand respectloos is via digitale media

Regels voor computergebruik en digitale media

1. Meld je alleen aan met je eigen inloggegevens.
2. Je opent en verwijdert alleen bestanden die van jou zijn. Downloaden van bestanden mag alleen als je leerkracht toestemming geeft en meekijkt.
3. E-mail op school mag alleen na toestemming van je leerkracht!
4. Geef nooit je foto, naam, adres of telefoonnummer! Dit mag alleen als je leerkracht toestemming geeft en meekijkt.
5. Kom je op ongewenste sites (bloot, geweld of grof taalgebruik) dan meld je dat meteen bij de leerkracht.
6. Je mag alleen printen als je toestemming hebt van je leerkracht.
7. Wees zuinig met je device, zoals chromebooks, ipads en alles wat erbij hoort. Als je eet of drinkt, doe je dat uit de buurt van de computer, chromebook of ipad.
8. Je weet dat alle sites die je opent worden geregistreerd door de computer.

Mobiele telefoons

Contact met thuis om te melden dat je veilig bent aangekomen is toegestaan, daarna gaan (en blijven) de mobieltjes uit op het schoolplein en in de klas.

Fotografie

Fotograferen (met mobiel, fototoestel of spelcomputer) mag niet (op het plein en in de school). In bijzondere situaties (in de groep) beslist de groepsleerkracht over een eenmalige uitzondering.

Bijlage: signaleringslijst pesten

